

Mäntsälän varhaiskasvatuksen tulosidonnainen palveluseteli 1.8.2027

Sivistyslautakunta 26.05.2026

317/12.07.00/2022

Lainsäädäntö

Varhaiskasvatustalain 5 § mukaan kunnan on järjestettävä laissa säädettyä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunta voi järjestää varhaiskasvatusta siten kuin kuntalain (410/2015) 8 ja 9 §:ssä säädetään. Hankittaessa palveluja toiselta palveluntuottajalta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta.

Varhaiskasvatuksessa voidaan antaa palvelun käyttäjälle varhaiskasvatuksen palveluseteli. Lain varhaiskasvatuksen palvelusetelistä (1048/2025) tarkoituksena on varhaiskasvatuksen palvelusetelin avulla lisätä perheen valinnan mahdollisuuksia lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, parantaa varhaiskasvatuspalvelujen saatavuutta sekä edistää kunnan ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyötä. Kunnan tulee määrittää palvelusetelin arvo niin, että se on palveluntuottajan kannalta kohtuullinen. Kunta on velvollinen suorittamaan yksityiselle palveluntuottajalle korvausta enintään palvelusetelin arvoon saakka.

Kunnan on pyrittävä järjestämään varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet. Päiväkodin toiminta kalenterivuoden aikana ja aukioloaika vuorokaudessa on järjestettävä paikallisen tarpeen mukaan.

Mäntsälän varhaiskasvatuksen palveluseteliä ja sääntökirjaa on käsitelty edellisen kerran sivistyslautakunnassa 25.04.2023 § 41. Mäntsälän varhaiskasvatuksen palvelusetelisääntökirjaa on uudistettu varhaiskasvatuksen palvelusetelilain voimaan tulon myötä. Perusarvoa on nostettu 970 euroon ja lisämaksu on poistettu.

Varhaiskasvatuksen palveluverkossa tapahtuu muutoksia vuoden 2026 aikana, kun yksi yksityinen palveluntuottaja on lopettanut toimintansa ja yksi kunnallinen päiväkotitoiminta on osittain siirtynyt yksityisen tuottajan vapauttamiin tiloihin ja muilta osin siirtynyt keskustan alueen päiväkotihin. Päiväkodin toinen osa aiotaan sulkea vuonna 2027 sisäilmahaasteiden vuoksi. Varhaiskasvatuspalvelut haluavat vastata muutokseen ja tarjota mahdollisuutta ottaa käyttöön tulosidonnainen palveluseteli varhaiskasvatuksen asiakasperheille. Tämä tukisi kuntalaisten yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksen asiakasmaksuissa ja aitoa valinnan mahdollisuutta yksityisen ja kunnallisen varhaiskasvatuksen välillä kuntastrategian mukaisesti.

Kustannusvaikutukset

Tulosidonnaisen palvelusetelin on vaihtoehto yksityisen hoidon tuen käyttämiselle, joten palvelusetelin käyttöönotto vähentää menoja yksityisen hoidon ja kuntalisän osalta, mutta toisi uuden menokohdan. Palvelusetelille määritellään arvo, josta asiakas maksaa varhaiskasvatuksen asiakasmaksun mukaisen osan tuottajalle ja kunta maksaa palvelusetelin loppuosan. Palvelusetelin arvon määrittämisessä käytetään kertoimia lapsen iän ja tuen tarpeen mukaan siten, että 3-6 vuotiaan lapsen kerroin on 1 ja

alle 3-vuotiaan 1,6. Näin ollen kunnan osuus määrittyy perheen maksaman osuuden mukaisesti, vaihdellen lapsikohtaisesti ja vuosittain. Tarkempi arvon määrittely on kirjattu palvelusetelin sääntökirjaan.

Palvelusetelitoiminnan vuosittaisiksi bruttokustannuksiksi on arvioitu noin 1,60 milj. euroa, joka sisältää arvion noin 135 lapsen käyttäessä palveluseteliä. Palvelusetelitoiminnan yhteydessä yksityisen tuen kustannuksista poistuu arviolta noin 1,33 milj. euroa. Palvelusetelitoiminnan vuosittaisiksi nettokustannuksiksi on arvioitu 0,27 milj. euroa.

Lausunnot yksityisiltä palveluntuottajilta

Kaikilta Mäntsälän kunnan alueella toimivilta yksityisiltä tuottajilta pyydettiin lausuntoa palvelusetelin käyttöönotosta 31.3.2023 mennessä. Neljä tuottajaa viidestä antoi palveluseteliä koskevan lausunnon. Lausunnoissa tuotiin esille positiivisena puolena kustannusten alentuminen asiakasperheille ja samalla tasavertainen mahdollisuus valita yksityinen päiväkotitoiminta. Esiteltyyn palvelusetelisääntökirjaan kaivattiin korotusta palvelusetelin arvoon huomioiden kustannusten nousut, osa toivoi myös alle 3-vuotiaiden kertyneiden korottamista. Huolta kannettiin lisämaksun suuruudesta ja ehdotettiin 0–100 euron vaihteluväliä. Lausunnoissa todettiin, että indeksitarkistus tulisi tehdä vuosittain kustannusten nousun vuoksi. Huolta tuotti palvelun hinnan ilmoittaminen jo maaliskuun loppuun mennessä, tähän toivottiin myöhempää ajankohtaa. Palveluseteliä tulee hakea pääsääntöisesti neljä kuukautta ennen varhaiskasvatuksen tarvetta ja käsittelyajaksi on ilmoitettu yksi kuukausi. Tuottajat toivoivat mahdollisuutta myöntää palveluseteli takautuvasti hakuhetkestä alkaen. Loma-aikojen järjestelyt huolettivat muutamaa palveluntuottajaa.

Uudet lausunnot pyydettiin 15.5.2026 mennessä. Kolme tuottajaa neljästä antoi palveluseteliä koskevan lausunnon. Lausunnoissa tuotiin esille se, että tulosidonnainen palveluseteli mahdollistaa perheille yhdenvertaisemmän mahdollisuuden valita varhaiskasvatuspaikka yksityisessä päiväkodissa. Palveluseteli järjestelmän käyttöönoton toteuttaminen Mäntsälän kunnassa pidetään lähtökohtaisesti hyvänä.

Lausunnoissa tuli esille huoli siitä, että sääntökirja asettaa yhdenvertaisuuden näkökulmasta pienet yksityiset toimijat eriarvoiseen asemaan. Huolta aiheutti taloudellisen riskin kasautuminen yksityisille palveluntuottajille. Palvelusetelin hintaa toivottiin tarkistettavaksi suhteutettuna mm. yleisten kustannusten, kuten vuokrien, ruuan ja palkkojen, nousuun. Palvelusetelijärjestelmä koetaan liian joustamattomaksi pienille yksityisille päiväkodeille, mikä kasvattaa riskiä siihen, että toiminta joudutaan lopettamaan. Palvelusetelisääntökirjaluonnoksen kommentointiaikataulu koettiin myös liian kiireiseksi. Palvelun sisältövaatimukset aukioloaikojen suhteen koettiin liian laajoiksi ja toivottiin, että aukioloajat voisi jokainen päiväkotitoiminta itse määrittää. Myös irtisanomisaikaa toivottiin lyhennettävän. Toimintavuoden hintojen ilmoittamista toivottiin myöhemmin kuin 31.3. mennessä ja että hintoja voisi tarkistaa useammin kuin kerran vuodessa. Kuukausittaisen raportointivelvoitteet, säännölliset arviointit ja kokouksiin osallistumiset koettiin lisäävän hallinnollista työtä. Lisäksi perheiden virheellisesti ilmoittamat tulotiedot toivottiin perittävän takautuvasti ensisijaisesti perheiltä, eikä palveluntuottajalta. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettajan (kveo) tuki yksityisille toivottiin säilyvän entisellään ja kunnallisen kveon palvelut tulisi avata sääntökirjaan tarkemmin. Lausunnon antajat myös kokivat, että varhaiskasvatuksen järjestämisveitotetta loma-aikoina kohtuullistettaisiin.

Palvelusetelikyselyyn, joka liittyi lapsivaikutusten arviointiin, yksityisissä päiväkodeissa olevien lasten huoltajat vastasivat toukokuussa 2023. Kyselyyn vastasi 23 huoltajaa. Huoltajat kokivat, että palvelusetelillä ei ollut vaikutuksia lapsen sosiaalisiin suhteisiin, turvallisuuteen, terveyteen, kasvun tukeen, harrastusmahdollisuuteen tai lapsen loma-aikoihin verrattuna nykyiseen Kelan kautta maksettavaan yksityisen hoidon tuen käytäntöön. Sen sijaan huoltajat kokivat, että palvelusetelillä on vaikutusta perheen talouteen sekä päätökseen osallistua yksityisessä päiväkodissa järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Kyselyn avoimissa vastauksissa huoltajat kokivat epäoikeudenmukaisena sen, että yksityisen päiväkodin asiakasmaksu on kalliimpi kuin kunnallinen maksu. Palvelusetelin uskottiin vaikuttavan perheen yhdenvertaisempiin mahdollisuuksiin valita yksityisen ja kunnallisen varhaiskasvatuksen välillä sekä parantavan perheen taloutta. Palvelusetelin koettiin mahdollistavan sen, että lapsi voisi jatkaa yksityisessä päiväkodissa.

Palvelusetelin hyödyllisyys

Mäntsälän kunnan varhaiskasvatus muodostuu kunnallisesta varhaiskasvatuksesta, johon kuuluvat päiväkodit, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus sekä yksityisen hoidon tuet. Yksityinen varhaiskasvatus täydentää kunnallista toimintaa. Kaikkiaan varhaiskasvatuksen piirissä on noin 1 020 lasta, joista kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on 823 lasta ja yksityisessä toiminnassa on 196 lasta. Kotihoidon tuen kuntalisää saa 124 lasta. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on tällä hetkellä noin 77 % 1-6 -vuotiaiden ikäluokissa. Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus koko Mäntsälän kunnan varhaiskasvatuksesta on noin 19 %.

Kunnallisen varhaiskasvatuksen kustannukset kunnalle ovat nousseet, koska perheiden varhaiskasvatusmaksuja on lakimuutosten johdosta alennettu viime vuosina. Tämä on johtanut siihen, että yksityinen varhaiskasvatus näyttäytyy perheille kalliimpina vaihtoehtona, jossa perheen maksuosuus on huomattavasti suurempi kuin kunnallisessa toiminnassa. Varhaiskasvatuksen tulosidonnainen palveluseteli antaa mahdollisuuden tasoittaa perheiden maksuosuuksia kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välillä. Palveluseteli tarjoaa ennenkaikkea perheille mahdollisuuden valintaan kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välillä riippumatta heidän tulotasostaan.

Varhaiskasvatuksen talousarvion raamiesitykseen vuodelle 2027 sisältyy varhaiskasvatuksen palveluseteli perusarvolla 970 euroa, jonka vuosivaikutus on 0,27 milj. euroa.

Palvelusetelin sääntökirjaluonnos 1.8.2027 ja palvelusetelilaskelma 18.5.2026 ovat lautakunnan jäsenten luettavissa oheismateriaalina.

Valmistelija

Varhaiskasvatuksen asiantuntija Tiina Korhonen, sähköposti tiina.korhonen(@)mantsala.fi, varhaiskasvatuspäällikkö Karoliina Purola, sähköposti karoliina.purola(@)mantsala.fi

Esittelijä

Sivistysjohtaja Ahvo Timo

Päätösehdotus

Sivistyslautakunta merkitsee tiedoksi varhaiskasvatuksen tulosidonnaisen palvelusetelin valmistelun.

Sivistyslautakunta päättää, että esitys tulosidonnaisesta palvelusetelistä tuodaan sivistys- ja hyvinvointipalvelualueen vuoden 2027 talousarvion valmisteluun ja lautakunta tekee asiasta päätöksen talousarvioesityksessään.

Päätös